

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Cautela Confessarii Pro Foro Sacramentali Occasione
Decretorum S. M. Alex. VII. Innoc. XI. Et Alexandri VIII. ...**

Matthaeucci, Augustín

Francofurti Ad Moenum, 1711

§. XV. Vana-observantia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40684

ne maleficio maleficium dissolvi non potest. Juvetur ægrotus per preces, & Ecclesia exorcismos; & dum istis iusto Dei iudicio non liberatur, commendetur Deo, & relinquatur in manus ipsius.

§. XV.

Vana-observantia.

93. **Q**uæritur. *Quid sit vana-observantia.*

Resp. Est, cum ad aliquid obtinendum, vel vitandum adhibentur aliqua, quæ ad id nec à natura, nec à Deo vim ullam habent; consequenter illis utens, ac volens inde consequi effectum intentum, ipso usu, & facto protestatur se Dæmonem tacite implorare, ut eis se ingerat, auxilium præstet, cum non possit aliter optatis frui.

94. At dubitatur, unde cognoscendum, quod ea virtutem non habeant?

Resp. Quod à Deo non receperint, colligitur ex regula generali, quod nunquam tribuenda est victus supernaturalis alicui rei, nisi id constet vel ex Sacra Scriptura, vel traditione, & institutione Ecclesiæ, vel ex divina revelatione Ecclesiæ facta; cui fuit revelatum Sacramenta esse signa gratiæ. Quod, nec à natura, colligendum est ex natura effectus; & videndum, an naturaliter possint talem effectum causare; quod, si non possint, consequens est non adhiberi ad talem effectum, ut causas, sed solum, ut signa ex vanitate humana introducta, ad quorum positionem Dæmon talem effectum operatur, ut sibi homines obstringat, & curiositatem expleat.

95. **Q**uæritur. *In quo differunt vana-observantia, & divinatio?*

Resp. In hoc: per illam intendimus præcipue aliquid obtinere, vel vitare, aut nostras actiones dirigere in ordine ad aliquod bonum consequendum, vel malum vitandum. Per istam verò intendimus solum acquirere cognitionem futurorum, & occultorum.

96. **Q**uæritur. *Quot sunt species vana-observantia?*

Resp. Sequentes I. Ars notoria. II. Observantia sanitarum. III. Observantia futurorum eventuum. IV. Observantia dierum faustorum, & infausorum. V. Observantia sacrorum.

97. **Q**uæritur. *Qui censetur delinquere circa primam observantia speciem?*

Resp. Qui orationes aliquas, vel jejunia, tanquam media certa, ut infallibilia adhibet ad acquirendas scientias, sine ullo labore, & studio, ad modum scientiarum infusarum. Quod quidem fieri sine mortali non potest. Solet Dæmon peccos loqui, quos hac arte deludit, ipsorum phantasiam alcerans, & linguam movens ad quædam illis incognita, & arcana proferenda. Sed cum pactum vel retractatione, & penitentia dissolvitur, aut per orationes, & exorcismos Ecclesiæ tollitur, nec eorum, quæ dixerint recordantur.

98. **Q**uæritur. *Quando delinquunt circa secundam speciem observantia?*

Resp. Cum ad sanitatem, vel sibi recuperandam, vel alteri conferendam, media inutilia, & superstitiosa adhibentur; ut, si recitentur certæ orationes, quibusdam verbis, & non aliis conceptis; si tot numero orationes adhibeantur,

tot numero candelæ, talis coloris offerantur, cum certa spe, & credulitate, quod per illas, nec plures, nec pauciores, ac per eas sic scriptas, & appensas ad collum, salus, vel res alia obtinebitur infallibiliter.

99. Dies. Orationes sunt media optima ad impetrandam à Deo salutem.

Resp. Pium, & utile est recitare quotidie orationes ad impetrandum à Deo, ut nos à tentationibus liberet, bona etiam temporalia concedat, & tollat mala, prout fuerit salutis expediens; at superstitiosum, & vanum, si orationes recitare, & non plures ad obtinendum effectum aliquem, ita ut vis ponatur in numero.

Ut extra omnem superstitionis suspicionem sint precum, & benedictionum formulæ, illis utamur, quas Ecclesia approbavit, nec alio ritu, quàm illis in Missali, & Rituali Romano ab ipsa præscriptis.

Offerant fideles in Dei, & Sanctorum honorem candelas aliquas ad devotionem excitandam circa aliquod Sacrum Mysterium: accendant tres in honorem SS. Trinitatis &c. Sed caveant, ne ex credulitate id faciant, quod in ipsorum honorem non sint cessuræ, nisi in tanto numero, talis coloris, & longitudinis sint, simili enim conditione apposita, non Deus, qui vano non colitur cultu, sed Dæmon honoratur.

Generaliter pro apertè superstitiosis, vel suspectis habenda sunt ea media, ad quorum usum exigitur, quod ab isto homine, & non ab alio cum certo numero jejuniorum, certis precibus, certo die, certa hora, tali modo fundendis, vel ha-

bentibus admixta verba peregrina, incognita nomina, & characteres: cum tot Crucis signis adhibentur, quæ propter tales circumstantias vim à natura inditam est certum non habere, adeoque non ut causæ prodesse possint, sed solum, ut signum pacti, quo posito, Dæmone effectum operatur. Quod expressit D. Augustinus lib. 2. de doctr. Christ. cap. 20. ubi: *ad hoc genus pertinent omnes etiam ligaturæ, atque remedia, quæ medicorum quoque disciplina condemnat, sive in præcantationibus sive in quibusdam votis, quos characteres vocant sive in quibusdam rebus suspendendis, atque illigandis, vel etiam aptandis, quodammodo non ad remporationem corporum, sed ad quosdam significaciones aut occultas, aut etiam manifestas.*

Idem dicitur de imaginibus Astronomicis, annulis, moneis, & similibus arte factis, in quibus nulla vis naturalis est ad arcendos dolores; cum sint solum ordo, figura, & compositio talibus characteribus, & signis sub tali hora efformatis. Figura autem nequit actionis naturalis esse principium, nec ipsa ad temperationem corporis aptatur. Ideo, ut signa adhibentur in remedium: quemadmodum alia plura sunt, nullam connexionem, & proportionem habentia cum effectu consequendo, quibus maximè utuntur mulierculæ ad plura vana curiosa, & sæpè nociva.

100. Ad dubitatur. *Quid agendum, cum quis dubitat, an res vim ex natura sua habeat ad curandam infirmitatem? vel, an curatio dependeat ex pacto cum Dæmone?*

Resp. Roget consilium medicorum, &

(R) 3

perit.

peritorum, Quod si absint: Consultat Confessarium. Numquam cum dubio operetur, quod à Dæmone possit effectus esse; quia id non licet, nisi peccare velit, exponens se peccandi periculo.

101. Quæritur. *Quis reputatur delinquere in observantia futurorum eventuum?*

Resp. Qui ex rebus sibi casu occurrentibus mala aliqua, vel bona sibi persuadet eventura, & juxta rerum occursum suas actiones dirigit. Varia hujus vana-observantia exempla profert Augustinus ubi *supr. cap. 20. ibi. His adjunguntur millia inanissimarum observationum: Si membrum aliquod salierit: Si, junctim ambulanti bus amicis, lapis, aut canis, aut puer medius intervenit; atque illud, quod lapidem calcant, tamquam diremptorem amicitia: Hinc sunt etiam illa, limen calcare, cum ante domum suam transt: redire ad lectum, si quis dum se calciat, stertitaverit: redire domum, si procedens, offenderit: cum vestis à foricibus roditur, plus tremere suspicione futuri mali, quam præsens damnum dolere. Unde illud eleganter dictum Catonis: qui *evmisset consultus à quodam, qui sibi à foricibus erosas caligas diceret, respondit: non esse illud monstrum, sed vere monstrum habendum fuisse, si forices à caligis roderentur. Si sal, vel oleum in mensa super mappula spargatur: si tredecim ad mensam se-deant, &c.**

Delinquitur etiam per *augurium*, ut, dum quis voces, garritus, & ululatus hominis, animalium, & avium; & per *auspicium*, cum eorundem motus, gressus, & gesta constituit suarum actionum

regulam, quasi possint eventus arcanos dependentes à libertate hominis prænu-
ciare.

102. Quæritur. *Quis delinquere dicatur in observantia dierum fasti-
orum?*

Resp. Qui ad directionem suarum actionum, & negociorum à syderum influxu nullatenus pendentium, observat quosdam dies, in quibus suas actiones omittit, vel retardat, si infaustos cognoverit, & prosequitur negocia, si faustos sit expertus. Propterea aliqui nolunt diebus Mercurii, Mensibusque Majo, & Augusto uxorem ducere, putantes matrimonia in illis diebus infausta fore. Alii nolunt unguis præcidere, aut canes peccere die Veneris: alii renuunt lixivium facere, seu linea abluere quatuor temporum diebus, triduo ante Sabbathum Paschæ à Natali Domini usque ad Epiphaniam, per octavam Corporis Christi, aut diebus Veneris, ne quid infausti contingat. Plures herbas colligunt die S. Joannis Baptistæ, aut prima die Maji ante solis ortum ad certos quosdam effectus, credentes, quia eo die collectas vim habere majorem. Alii ova, quæ gallinæ pariunt die Parasceve, toto anno asservant, credentes ea vim habere ad extinguenda incendia, si in ignem mittantur; quidam supersticiosè observant certas festivitates, ut, Conversionis S. Pauli, S. Vincentii, vel aliorum Sanctorum, quibus si pluat, vel calum sit serenum, sibi spondent serenitatem, fertilitatem, vini copiam, aut continuatam per tot dies pluviam, super quo sunt superstitiosi Versus.

Clara dies Pauli, bona tempora denotat anni.

Si fuerint nebula, pereunt animalia quaeque.

Si fuerint venti, designant praelia Gentium.

Senix, & pluvia, designant tempora cara.

Item illi:

Vincenti festo, si sol radiat, memor esto.

Fava tuas cuppas, quia multas colligis uvas.

Ad similem superstitionem pertinet credere, quod tota ferè pluet hebdomada, cum Evangelium secundum Marcum Dominica die in Ecclesia legitur: Salem die prima Aptilis in quatuor pascuorum angulis ponere, ut pecora seruentur à maleficio, & similia.

103. Ceterum sine superstitionis culpa, observantur dies, menses, anni, & tempora ad cognoscendos, vel procurandos effectus naturales, quos ex influxu corporum caelestium pendere, nullus dubitat: ita Medici observant dies in morborum curatione; Agricola, Vinitores, Hortulani in agricultura. Sic herbae certis temporibus colligi, vel ligna caeci pro aedificiis, vel Navibus absque superstitione possunt, si id fiat sola observatione motus, & influxus caelestis: certis enim temporibus vis herbarum efficacior est; ligna quoque minus obnoxia sunt corruptioni, & aptiora ad usum.

104. Sed superstitio foret, si observaretur certus hebdomada, vel mensis dies tantum, vel certa diei hora, quatenus talis hora, vel dies est; vel adderentur

circumstantiae inutiles, aut orationes otiosae, vel non approbatæ, ut optimè August. Epist. 55. ad Januarium cap. 7. ibi. *Eos enim culpatur (Apostolus ad Galat. 4.) dies Observatis, &c. qui dicunt, non proficiscar hodie, quia posterus dies est, aut, quia luna sic fertur; vel proficiscar, ut prospera cedant, quia ita se habet positio siderum: non agam hoc mense commercium, quia illa stella mihi agit mensem; vel agam, quia suscepit mensem: non plantem hoc anno vineam, quia bissextus est. Non autem quisquam sapiens arbitretur, observatores temporum reprehendendos, qui dicunt: Non proficiscar hodie, quia tempestas exorta est: aut non navigem, quia adhuc sunt hybernae reliquiae; aut tempus seminandi est, quia imbribus autumnalibus terra satiatæ est, &c. Ex quibus satis patet ex se falsos, vel infalstos non dari, & observationes inutiles esse. Carena de offic. Inquisit. p. 2. tit. 12. §. 13.*

105. Quæritur. *Qui in observantia sacrorum peccet?*

Resp. Qui figuram Crucis, Sanctorum reliquias, Evangelium S. Joannis, Imaginem Christi, & alia pietatis signa portant, vel collo appenda gestant, adjuncta aliqua vana circumstantia: ut, quod sint scripta in tali carta, tali die, à tali persona: tot filis appenda, & simili.

Sanè quidquid est ab Ecclesia receptum, ut sanctum possunt Fideles licitè ad collum appendere. Si ex devotione, non superstitione appendant. Non debent confidere in scriptura, vel quia taliter scripta sunt, aut in actione illa materiali gestandi rem illam materialem ad collum: ::

lum: Sed debent confidere in virtute Evangelii, seu verbi divini, ac in auxilio Dei, & Sanctorum intercessione, quorum Reliquias gestant. Confidant itaque, quod præservabuntur à malo, non quia gestant, sed, quia student obedire Evangelio, declinando à malo, & faciendo bonum: quia divinum auxilium implorant, & Sanctos imitari curant.

106. Malitia *vana*-observantia in hoc stat, quòd eam practicantes societatem habent cum Dæmonibus, ut expressè Augustinus ubi *supr. de doctr. Christian. cap. 23.*

Unde est ex genere suo gravissimum peccatum; ex ignorantia tamen invincibili, & simplicitate rudium potest esse veniale. Maximè, ubi pactum fuerit implicitum. At ubi quis fuerit monitus, si non desistat, tunc peccat mortaliter, quia præsumitur velle societatem cum Dæmone, & pacto consentire.

107. At, item *petitur. An à mortali excuset protestatio, se nil velle habere cum Dæmone?*

Resp. Affirmativè. Si factum ex natura operis pactum non inferat; Nam tunc factum in tantum est prohibitum, in quantum continet pactum implicitum cum Dæmone; atque ita hoc ipso, quòd tale pactum per expressam protestationem excluditur, non est amplius factum inductivum intenti finis. Nec urget paritas de veneno, quæ à quibusdam adducitur. Nam venenum haustum, omni prorsus intentione remota, ex natura rei, & necessariò causat mortem. Unde in propinante veneno protestatio se nolle occidere, nihil operatur.

108. At *petitur. An quis à peccato ex-*

cusari possit, ex quo plura vanis observantiis utantur?

Resp. Negativè. Totus mundus est plenus mendacis, & mendaciloquis, non propterea inde potest inferri fas esse mentiri: audias August. *de Genes. ad lit. lib. 2. cap. 17.* eique obedias. *Quapropter bono Christiano, sive Mathematico, sive quilibet impiè divinantium maxime dicentes vera, cavendi sunt, ne consortio Dæmoniorum animam deceptam, pacto quodam societatis irretiant.*

109. *Quæritur. Mulier vult lucrum ex ludo sortium Januensium, lotto di Genova, reportare, ideo dat a opera sub cervicali apponit quasdam orationes, & nobilium nomina vel tali modo, & sic se composit ad somnum, ut per somnum ediscat, quinam sint sorte extrahendi: petitur, an mortaliter peccet?*

Resp. Affirmativè. Nam id est Dæmonis instructionem de industria requirere, & cum eo tacitè convenire, & societatem habere, ut edoceat, & per somnum revelet ea, quæ per somnia certò cognoscisci nequeunt. A Deo illa notitia expectare non potest, quia virtus divina inutilia non facit, nec Sancti curiosi se immiscant; unde gravis irreverentia, & contemptus est divinæ Majestatis agere cum ipso, tamquam cum vanorum curiositatum fautore, & amatore; & sine Sanctorum irreverentia non fit, eos in Patronos, & in rebus vanis, & curiosis protectores vocare; ideo similitudo vanitas, & curiositas reprehendatur; nec absolvatur, nisi probeatur.

110. *Habeat Confessarius somnia oriri posse, vel à causa interna animali, quòd solet accidere, dum ea occurrunt phantasia,*

tasia, de quibus quis in vigilia cogitavit. Ita amantes suos amores somniant: Venatores canes, sylvas, feras: Piscatores retia, pisces, flumina, &c. Vel, à causa interna corporali; sæpè enim ex interna corpòris dispositione aliquis motus in phantasia excitatur, tali dispositioni conveniens; ita, qui sanguineo abundant humore, somniant hortos, convivias, cantus, &c. Qui phlegmatico, imbres, lacus, aquas, nives, &c. Qui bilioso, rixas, incendia, litigia: qui melancholico, tenebras, mortem, casus, &c. Ex quibus sæpè Medici conjiciunt futuros morbos, & prædominium humoris.

Sæpè ipsorum causa est spiritualis externa: Deus nimirum, vel Dæmon. Quod Deus possit somnia immittere, habetur expressè in Scriptura. Numer. 17. *Vel per somnium loquar ad illum.* Job. 7. *Terrebis me per somnia.* Matth. 2. *Angelus Domini apparuit in somnis Joseph.* &c. Suos etiam somnatores habet Dæmon, quorum phantasia commovet, multaque illis representat, & sæpè aliqua secreta revelat.

111. Discernere somnia à Deo immissa à Diabolicis viri prudentis, & Confessarii sapientis iudicio relinquitur. Circa quæ. I. Considerandum est, ad quid somnium impellat; si ad opus malum, indiseretum, & vanum excitet; à Deo non est. Si ad bonum, conjici potest esse à Deo; sed cautè procedendum, quia Dæmon solet se in Angelum lucis transformare, ut postmodum vana, falsa, & perniciofa hominibus suadeat. II. Si post somnium animus sit confusione plenus, inquietus, turbatus, minus prom-

Marthaucii Cansela Confess.

ptus ad opera bona: iudicium est esse à Dæmone causatum: Si verò promptior, hilarior, & ferventior ad pia opera, & divina signum est esse à Deo.

Ceterum difficile non est cognoscere ea esse à Diabolo, cum ab eo ipsa procurantur, à quo, vel implicite petuntur, ut in casu supra dicto; vel explicitè, cum ad eum effectum adhibentur orationes, sacrificia, & cultus, quod est familiare in strigibus, ut diximus supra.

Observare somnia prohibetur Levitici 19. *Nec observabitis somnia.* Deuteronom. 17. *Nec invenietur in te, qui observat somnia.*

Quamobrem omninò rejicienda sunt somnia; quæ inutilia, & vana suggerunt: quæ horrenda, vel obscena representant: quæ ad malum provocant, & quæ futura prædicunt, cum quibus nullam connexionem habent: ea enim vel à Dæmone, vel à natura sunt. Propterea illis uti ad divinandum futura contingentia, vel, ut regula ad dirigendas suas operationes, etiam civiles, aut ad prospera, vel adversa cognoscenda, lethale erimen superstitionis est. Hic enim Diabolica se immiscet illuso, & in tacitam cum Dæmone societatem incidit.

Hinc, si somno accipis te in exitu è domo in hostes irruere, & propterea in vim somnii non exeat: Si inde sit, ut illam die festo non audias, peccas, non modò non audiendo sacrum; verum & tibi persuadens, quòd exiente hostes sint aggressuri, regulans tuas operationes juxta credulitatem, quam habes de somniorum efficacia.

112. Quæritur, *Titim mulieri Egyptiaca,*

(S)

ptiaca,

pitaca, vulgò Zingara porrigit manus, ut ipsa ex earum lineis sibi predicat, ostendatque bonam, vel malam fortunam, qualem uxorem sit ducturus, quot annis etiam sit viturus, &c. Petitur, an mortaliter peccet?

Resp. Affirmativè. Si id operatur serio, & animo credendi firmiter ipsius dictis, quia id esset sperare à Damone notitiam futurorum contingentium. Si verò id ex joco, & ad risum, prout communiter fit, non delinquit peccato superstitionis formaliter. Peccat tamen ad minus venialiter peccato scandali, inducens *Zingaram* ad mentiendum (saltem jocosè si prognosticet aliter, quàm sentiat in animo, quod quidem læpissimè fit; & inde multi ex levitate interrogantes excusantur à mortali: Verùm, dum constaret, aut dubitaretur, quod *Zingara* serio, & ex animo pronunciaret, quid sit futurum, credens ita esse, peccatum scandali in Titio esset mortale; quia tunc *Zingara* crimen superstitionis admitteret, cujus ipse occasionem præberet.

113. *Quæritur. An penitens, qui aliquam superstitionis speciem exegit, possit ab Ordinario Confessario absolvi?*

Resp. Negativè, si in pacto factò, vel invocatione Dæmonis intercesserit aliquis error contra fidem Catholicam, hoc est, si crederit sacramenta, & res sanctas, quibus fortè abusus est ad magicas artes, non esse Sancta: Dæmoni, cui se devovit, aliquam reverentiam deberi: Eum habere potestatem in hominum voluntates, vel in res alias, nisi Deus permittat: certò prædicere futura contingentia: astrictè necessitate hominis voluntatem, &

similia; vel, si baptismo, & fidei renunciaverit, quia tunc est Apostata à fide, & præsumitur etiam internè contra fidem sentire; nam tunc est excommunicatus in Bulla Cœnæ.

Si verò errorem in intellectu non habuit, videat, an superstitione fuerit retervata Episcopo loci: ut plurimum enim solent superstitione artes extra Romam Episcopis reservari (hic Romæ reservatur Papæ, cum error præfatus intercesserit) in quo casu impetranda est auctoritas ab Episcopo. In quo summa cautione, & prudentia debet Confessarius procedere; sæpe enim expedit penitenti, ut gravitatem criminis reflectat, & ab exercitio cesset, eum personaliter mittere ad Episcopum, vel Inquisitores pro absolutione, maximè, si cum reincidentia accesserit, vel expressè Dæmonem invocaverit, eique adorationem, sacrificia, & cultum Deo, & Sanctis debitum exhibuerit. Vid. supr. cap. 7. n. 29.

Interroget de damnis illatis, aut in bonis corporis, aut honoris, & fortunæ.

An arte superstitione mulieres ad venerem induxerit, & quas: an virgines, & Moniales.

De complicibus.

De sacrilegiis.

De tempore, quo saltem artem exercuit.

Quot seduxit, & similia.

Tandem non absolvat, nisi priùs damna resarciat, modo sibi possibili restituendo; nisi amoveat maleficii signa, cum execratione ipsorum, & pactorum cum Dæmone, comburat. Nisi libros super-

superstitiosos Inquisitoribus, vel Ordinaris consignet, vel tradi curet: nisi formulas precationum superstitiosarum, Imagines Astronomicas, ac magicas, annulos, & cetera superstitionis instrumenta, flammis tradat, & occasiones removeat; nisi complices S. Offic. denunciaret; nisi à se seductos de falsitate instruat, & se retractet. Nec prius, nisi vera, & summa signa doloris poenitentiae, & propositi videat; & nisi prius exigat juramentum de similia amplius non committendo. Quod exigendum videtur, maxime ab allueticis, & artis superstitiosae cum explicito pacto professoribus.

114. Petitur. *Poenitens dubitat, an cum artem superstitiosam exercuit, habuerit errorem in intellectu contra fidem, poterit ne à Confessario absolvi?*

Resp. Negativè. Nam tunc Confessarius, etiam est de sua jurisdictione dubius, cum dubio autem operari non licet, & maxime in casu, in quo agitur de validitate Sacramenti, in quo semper probabiliora & tutiora sunt tenenda, ex dicendis lib. 2. cap. 1.

§. XVI.

Vitia Religioni per defectum opposita.

PER defectum (quia in cultu deficit) Religioni opponitur irreligiositas, Quae sub se habet tentationem Dei, sacrilegium, blasphemiam, simoniam, perjurium, & voti fractionem. De blasphemia aliqua diximus sup. cap. 3. num. 9. Et lib. 2. cap. 1. num. 13. De simonia ibid. cap. 26. De perjurio ibid. cap. 17. nu. 5. De

voto lib. 3. cap. 4. Ideo in presenti de sacrilegio dumtaxat, & tentatione Dei agendum est.

115. *Quæritur. De quo dici potest, quòd Deum tentet?*

Resp. De eo, qui, ut experiatur, an Deus aliquid possit, vel velit, quidquam facit, cum non deberet: hoc est, cum deberet prudenter judicare, quòd Deus non deberet ipsi illa via illud ostendere. Deus tentatur dictis, cum ab eo petitur, ut faciat aliquid, merè ad videndum, an possit, vel velit facere; ita tentat Deum, qui ab eo petit miracula sine necessitate. Tentatur factis, cum sit opus, ut ipse faciat aliquid via extraordinaria, cum posset via ordinaria fieri. Ita Deum tentat infirmus, qui neglectis medico, & remediis ordinariis ad salutem procurandam, à Deo ipsam miraculosè expectat. Eum tentat, qui impetitus à grassatoribus, fuga, dum potest, non sibi consultit, ut divino auxilio liberetur. Tentat ipsum Concionator, qui concione memoriæ non data, ad concionandam procedit, confidens, quòd Deus, vel os ad loquendum movebit, vel scientiam infundet.

116. *Dices. Præfati non habent expressam intentionem tenendi Deum, ergo Deum non tentant.*

Resp. Negando consequentiam. Deus tentari potest expressè, & interpretativè: tentatur expressè, cum quis dicit, vel aliquid facit cum expressa intentione, ut videat, quid Deus possit, vel velit. Tentatur interpretativè, dum etiam sine ea expressa intentione aliquid agitur, vel dicitur, ad nil aliud utile, præbensque fundamentum ad rationabiliter præsumen-

(S) 2

men-